

питання допустимості отриманих доказів, а також механізми захисту права особи на приватність [2].

Проблемним залишається і питання технічного забезпечення правоохоронних органів. Ефективне використання БПЛА потребує наявності сучасної техніки, спеціального програмного забезпечення, підготовлених операторів та належного рівня взаємодії між оперативними підрозділами, слідчими та криміналістами. Крім того, організовані злочинні групи дедалі частіше застосовують засоби радіоелектронної боротьби, системи виявлення дронів та інші технології протидії спостереженню.

У сучасних умовах особливого значення набуває інтеграція БПЛА із цифровими системами кримінального аналізу, геоінформаційними платформами та автоматизованими базами даних. Такий підхід дозволяє не лише фіксувати інформацію, а й оперативно аналізувати її, прогнозувати дії злочинців та формувати електронні криміналістичні моделі діяльності організованих злочинних груп.

Отже, застосування безпілотних літальних апаратів під час розслідування злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами, є перспективним напрямом розвитку сучасної криміналістики та правоохоронної діяльності. Використання БПЛА дозволяє підвищити ефективність документування злочинної діяльності, забезпечити безпеку учасників кримінального провадження, оптимізувати проведення слідчих (розшукових) дій та покращити якість доказової бази. Водночас ефективне впровадження таких технологій потребує удосконалення нормативно-правового регулювання, технічного переоснащення правоохоронних органів та підготовки фахівців, здатних працювати із сучасними безпілотними системами.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2194>
2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2135-12>
3. Костенко М.В. Особливості інноваційного процесу у сфері криміналістики. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці: матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель, В.М. Шевчук, Г.К. Авдєєва. Харків: Право, 2019. С. 72–75.

Нагорний Анатолій Миколайович,

аспірант

Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЯ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Сучасні умови ведення бойових дій суттєво трансформують традиційні уявлення криміналістичної науки про місце вчинення злочину[1]. Якщо в

мирний час місце події розглядається як відносно стабільне середовище з можливістю його збереження, огляду та фіксації, то в умовах активних бойових дій воно набуває динамічного, нестабільного та часто небезпечного характеру. Це обумовлює необхідність перегляду підходів до його дослідження, фіксації доказової інформації та організації процесу розслідування.

Передусім, особливістю місця вчинення злочину в умовах війни є його високий рівень дестабілізації та змінності. Обстріли, вибухи, переміщення військової техніки, руйнування будівель та інфраструктури призводять до постійного порушення первинної обстановки події. Сліди злочину можуть бути знищені або змінені внаслідок повторних бойових впливів, що значно ускладнює їх виявлення та інтерпретацію. У таких умовах місце події часто не зберігається у «первісному вигляді», що є ключовим викликом для криміналістів.

Однією з найбільш важливих ознак є обмежений доступ до місця події. Зона бойових дій або прифронтна територія може бути небезпечною через мінування, наявність нерозірваних боєприпасів, активні обстріли або контроль з боку противника[2]. Це унеможливує своєчасне прибуття слідчо-оперативної групи, а інколи – повністю виключає можливість проведення класичного огляду місця події. У таких випадках пріоритетом стає безпека особового складу, що змінює алгоритм криміналістичної діяльності.

Наступною особливістю є поєднання ознак кримінального правопорушення та наслідків бойових дій. У зоні конфлікту складно чітко відмежувати наслідки злочину від наслідків воєнних дій. Наприклад, руйнування будівлі може бути результатом як законного бойового ураження, так і воєнного злочину. Це вимагає залучення спеціальних знань, зокрема у сфері військової експертизи, балістики, міжнародного гуманітарного права, для правильної кваліфікації події[.]

Окремо слід відмітити і про масовість та багатокomпонентність місця події. Умови війни часто призводять до виникнення ситуацій, коли одне місце включає в себе декілька епізодів або навіть серію злочинів (обстріли цивільної інфраструктури, загибель мирного населення, мародерство тощо). Відповідно, межі місця події розширюються, а його структура стає складною та багаторівневою[3].

Крім того, слід враховувати значну роль цифрових та дистанційних джерел інформації. У багатьох випадках фіксація обстановки місця події здійснюється не лише слідчими, а й військовослужбовцями, волонтерами, журналістами або місцевими жителями за допомогою мобільних пристроїв, дронів, камер спостереження. Особливого значення набувають нетрадиційні носії доказової інформації. В умовах, коли фізичні сліди стрімко зникають під впливом вогню, води або повторних вибухів, ключову роль відіграють:

- цифрові сліди: геолокація з мобільних телефонів загиблих або свідків, відео з камер спостереження, кадри з дронів, дані супутникової зйомки;
- сліди-предмети з особливим статусом: уламки касетних боєприпасів, заборонених мін, залишки конкретних видів озброєння, які ідентифікують сторону, що атакувала.

Таким чином, місце події виходить за межі фізичного простору і доповнюється цифровим середовищем, що потребує належної верифікації та процесуального оформлення отриманих результатів.

Не менш суттєвим фактором є вплив людського чинника. Свідки подій у зоні бойових дій перебувають у стані стресу, що впливає на якість їхніх показань. Крім того, евакуація населення або загибель очевидців ускладнює встановлення обставин злочину. Це підвищує значення об'єктивних доказів і технічних засобів фіксації.

Важливою є також тимчасова розірваність фіксації доказів. Через неможливість негайного проведення слідчих дій огляд місця події часто здійснюється із запізненням. Це підвищує ризик втрати доказової інформації, але водночас стимулює розвиток альтернативних методів фіксації - дистанційного моніторингу, супутникових знімків, використання відкритих джерел (OSINT)[4].

Окремо слід відзначити правову невизначеність статусу місця вчинення злочину. Коли територія є зоною активних бойових дій або перебуває під тимчасовою окупацією, доступ національних правоохоронних органів до неї унеможливлений. У цьому випадку функції з документування місць злочинів (особливо воєнних) частково беруть на себе:

- міжнародні організації (МКЧХ, спеціальні моніторингові місії);
- неурядові організації та волонтерські групи, які мають відповідну підготовку;
- журналісти-розслідувачі, чий матеріал згодом набувають статусу доказів у міжнародних судах.

Це створює прецедент, коли місце злочину документується суб'єктами, які формально не є суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності, а їхні матеріали потребують подальшої легітимізації в національних судах або в Міжнародному кримінальному суді.

У підсумку, місце вчинення злочину в умовах активних бойових дій характеризується підвищеною складністю, динамічністю та небезпечністю. Воно вимагає застосування нових підходів до криміналістичного дослідження, інтеграції міждисциплінарних знань та активного використання сучасних технологій. Ефективне документування таких злочинів є не лише питанням національного правосуддя, а й важливим елементом міжнародної відповідальності за воєнні злочини та забезпечення принципу невідворотності покарання.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Що варто знати про розмінування та мінну безпеку в Україні. URL: <https://www.ukrainer.net/minna-bezpeka/>
3. Обстріл цивільної інфраструктури Києва, який призвів до загибелі людей - розпочато розслідування. URL: <https://en.gp.gov.ua/ua/posts/obstril->

civilnoyi-infrastrukturi-kijeva-yakii-prizviv-do-zagibeli-lyudei-rozpocato-rozsliduvannya

4. OSINT та III: як технології допомагають документувати воєнні злочини URL: <https://quovadis.in.ua/biznes/dim/3211-osint.html>

*Назаров Павло,
студент I курсу бакалаврату, «Правоохоронна діяльність»,
навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник:
Влад Вадим Федорович,
старший викладач кафедри конституційного права
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
доктор філософії у галузі права*

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дане питання на сьогоднішній день є досить важливим та актуальним. Після звільнення окупованих територій Україна стикається не лише з потребою відновити роботу органів влади, а й із необхідністю швидко повернути людям відчуття безпеки, законності та справедливості. На деокупованих територіях правоохоронні органи працюють у складних умовах, адже вони фіксують воєнні злочини, розшукують зниклих осіб, перевіряють факти колабораційної діяльності, забезпечують громадський порядок, реагують на мінну небезпеку та допомагають населенню повернутися до нормального життя. Особливе значення має те, що будь-які дії правоохоронців повинні бути не лише швидкими, а й правомірними, щоб захистити права місцевих жителів і не допустити помилкових звинувачень або зловживань.

Зауважимо, що основна складність правоохоронної роботи на деокупованих територіях полягає в тому, що першочергові стабілізаційні заходи мають проводитися швидко, але не хаотично. О.Р. Скобельська визначає стабілізаційні заходи як систему дій, спрямованих на відновлення керованості, безпеки та умов для реінтеграції деокупованих територій, а також розмежовує загальні й спеціальні заходи, що виконуються різними суб'єктами сектору безпеки і оборони [1, с. 55].

На практиці найбільш уразливим залишається початковий період після звільнення громади. С. М. Гусаров наголошує, що взаємодія поліції з населенням на деокупованих територіях має подвійне значення, адже вона потрібна і для допомоги жителям, і для отримання інформації про колаборантів, пособників держави-агресора, зброю, боєприпаси та вибухонебезпечні предмети [2, с. 25].

Таким чином, необхідно закріпити на рівні Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції єдиний стандарт перших 30 днів після деокупації